

เศรษฐกิจฟองสบู่ในภูมิภาคเอเชีย

เสาวลักษณ์ อวยพร^{*}

ทศวรรษที่ผ่านมา กลุ่มประเทศในอาเซียน หรือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ถือเป็นดาวดวงเด่นของภูมิภาคเอเชีย เป็นแม่เหล็กดึงดูดให้นักลงทุนต่างประเทศสนใจเข้ามาลงทุนทั้งทางตรงและทางอ้อม เงินลงทุนนับหลายพันล้านดอลลาร์ต่างถาโถมเข้ามาลงทุนทั้งในตลาดหุ้น ตลาดเงิน หรืออุตสาหกรรมต่าง ๆ

แทบไม่น่าเชื่อว่าในปี 2540 ที่ผ่านมานี้ ได้ทำลายภาพของกลุ่มประเทศอาเซียนที่ได้รับการยกย่องให้เป็นประเทศดาวรุ่งมาแรง กลับต้องพังทลาย ความเชื่อมั่นของนักลงทุนต่างประเทศหายไปจากกลุ่มประเทศอาเซียนอย่างเห็นได้ชัด

เงินทุนไหลออกอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นจากทั้งตลาดหุ้น และตลาดเงิน ส่งผลให้ดัชนีตลาดหุ้นในประเทศอาเซียนปรับตัวลงอย่างเลวร้ายและสร้างสถิติต่ำสุด นอกจากนี้ ยังได้ส่งผลกระทบไปยังตลาดหุ้นสำคัญทั่วโลก โดยได้สร้างสถิติต่ำสุดเช่นกัน ได้แก่ ดัชนีหุ้นฮั่งเส็งในฮ่องกง ดัชนีหุ้นนิเคอิในญี่ปุ่น ดัชนีหุ้นอุตสาหกรรมดาวนิวยอร์ก หรือ ตลาดหุ้นในยุโรป ส่วนตลาดเงินยิ่งเห็นได้ชัดจากสภาพฟองสบู่เศรษฐกิจแตก

ไทยจุดไฟวิกฤตการณ์ กลับได้คำชื่นชมภายหลัง

ดูเหมือนว่าปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจในอาเซียนและลุกลามไปทั่วเอเชียครั้งนี้ ได้เริ่มจากการประกาศนโยบายลอยตัวค่าเงินบาทของไทยของรัฐบาลไทยเมื่อเดือนกรกฎาคม 2540 เป็นผลให้ประเทศในกลุ่มเดียวกันได้รับผลทันที ค่าเงินในอาเซียนร่วงลงไปตามกัน ไม่ว่าจะเป็นเงินรูเปียห์ของอินโดนีเซีย เงินริงกิตของมาเลเซีย เงินเปโซของฟิลิปปินส์ เงินดอลลาร์ของสิงคโปร์ หรือแม้กระทั่งเงินดอลลาร์ฮ่องกงก็ยังมิวายถูกกระทบด้วย

และในเวลาต่อมา ไทยก็ต้องขอความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (ไอเอ็มเอฟ) ยอมเข้าโปรแกรมอันสุดโหดของไอเอ็มเอฟ ขณะที่มาเลเซียค้นหาทางช่วยเหลือตัวเองที่จะตัดผลกระทบจากไทย และไม่ต้องการเข้าโปรแกรมของไอเอ็มเอฟ

ในที่สุด ไทยได้รับความช่วยเหลือทางการเงินและจากนานาประเทศ ในโปรแกรมของไอเอ็มเอฟ วงเงิน 1.7 หมื่นล้านเหรียญสหรัฐ และถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ไอเอ็มเอฟมีบทบาทอย่างมากในภูมิภาค

^{*} รวบรวมจาก Reuter, Asia Week, Far Eastern Economic Review

^{**} ผู้สื่อข่าวจากสำนักข่าวบิสนิวส์ มีประสบการณ์งานข่าวด้านเศรษฐกิจ 7 ปี โดยเริ่มงานครั้งแรกที่หนังสือพิมพ์ “ผู้จัดการรายวัน”

เอเชีย และยังมีบทบาทมากขึ้น เพราะต่อมา ปัญหาเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ได้ปะทุจนต้องขอรับความช่วยเหลือจากไอเอ็มเอฟ และในเวลาไล่เลี่ยกัน อินโดนีเซีย ก็จำเป็นต้องรับเงื่อนไขเข้าโปรแกรมของไอเอ็มเอฟ

ในช่วงเวลาไม่ถึง 6 เดือน ไอเอ็มเอฟต้องรับหน้าที่หมอใหญ่แจกยาหม้อใหญ่ให้ทั้งสามประเทศ ซึ่งถือว่าหนักหนาสาหัส เพราะปัญหาในภูมิภาคเอเชียได้กลายเป็นเชื้อโรคที่แพร่กระจาย หมอใหญ่เองก็กลัวเช่นกันว่าจะกระจาย จนหลายประเทศหวาดกลัวกับวิกฤตการณ์ครั้งนี้ เรียกได้ว่า เอเชียตกอยู่ในยุคมืด ก็ว่าได้

ความหวาดกลัวกับผลกระทบจากวิกฤตการณ์ครั้งนี้ ทำให้กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมชั้นนำทั้ง 7 ประเทศ (G-7) พากันวิตก ผู้นำสหรัฐอเมริกาและผู้นำในประเทศยุโรปต่างผลักดันให้ญี่ปุ่นเป็นประเทศหลักในการฉุดวิกฤตการณ์ครั้งนี้

แต่การณกลับเป็นเช่นนั้นไม่ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นเรียวกิชิ ฮาชิโมโตะ ไม่รับปากในเรื่องนี้ เพราะรู้อยู่แก่ใจดีว่าสภาพการณ์ของญี่ปุ่นขณะนี้ไม่สามารถที่จะแบกรับอะไรได้ เศรษฐกิจญี่ปุ่นยังยอบเยบอยู่ ขณะที่ประเทศในกลุ่มอาเซียนต้องการให้นำเงินเยนมาใช้เป็นเงินสกุลหลักในเอเชีย เพื่อหวังถ่วงดุลกับเงินดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งเรื่องนี้รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลังของญี่ปุ่นเปิดเผยว่า ญี่ปุ่นยังไม่มีความพร้อม

อย่างไรก็ดี ญี่ปุ่นก็ยังสู้สุดสัห์เจียดเงินงบประมาณของรัฐบาลญี่ปุ่นประมาณ 10% มาช่วยเหลือประเทศที่ประสบปัญหาในเอเชีย

ในช่วงเวลานั้น หลายประเทศต่างรุมกล่าวหาว่า ไทยเป็นต้นเหตุของวิกฤติเศรษฐกิจเอเชีย จนเกิด "Tom Yum Decease" เป็นตัวกระจายเชื้อโรค เป็นต้นตอของวิกฤตการณ์

อย่างไรก็ตาม หลังไทยเปลี่ยนรัฐบาลในช่วงเดือนพฤศจิกายน และรัฐบาลใหม่ที่มีนายชวน หลีกภัย จากพรรคประชาธิปัตย์เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ดำเนินนโยบายแก้ไขวิกฤตการณ์ จนถึงขณะนี้ (ในช่วงเดือนมีนาคม 2541) เศรษฐกิจได้เริ่มฉายแววที่จะฟื้นตัวได้ในช่วงต้นปี 2542 และได้คลายข้อกล่าวหาว่าเป็นต้นตอของวิกฤตการณ์ดังกล่าว

ในเวลาเดียวกันนักลงทุนต่างประเทศ เริ่มแยกแยะสภาพเศรษฐกิจไทยแตกต่างจากประเทศในภูมิภาคเดียวกัน ยิ่งเมื่อผู้นำของไทยประสบความสำเร็จจากการเยือนสหรัฐอเมริกาอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 11-17 มีนาคม 2541 และการได้พบปะกับบรรดานักธุรกิจอเมริกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นายจอร์จ ไชรอส นักลงทุนระดับโลกซึ่งบริหารกองทุนขนาดใหญ่ในชื่อควอนตัม ซึ่งในอีกซีกหนึ่งเขาถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้จุดชนวนวิกฤตการณ์ในเอเชีย ทำให้เงินทุนสำรองต่างประเทศของไทยและในหลายประเทศในย่านอาเซียนลดลง

จากจุดนี้กลายเป็นจุดพลิกผันให้ปัญหาเศรษฐกิจในย่านอาเซียน ซึ่งนักลงทุนต่างประเทศมั่นใจว่าประเทศไทยมีโอกาสฟื้นตัวสูง เมื่อเทียบกับประเทศอินโดนีเซีย สิ่งหนึ่งที่ชี้ให้เห็นคือค่าเงินบาทหลังจากที่ผู้นำของไทยกลับจากการเยือนสหรัฐอเมริกาครั้งนั้น เงินบาทที่เคยอ่อนตัวต่ำสุดถึง 57 บาท/ดอลลาร์สหรัฐ ในเดือนมกราคม 2541 กลับแข็งตัวขึ้นเป็นลำดับ จนฟื้นขึ้นมาถึงระดับ 40 บาท/ดอลลาร์สหรัฐ จนขณะนี้มาอยู่ที่ระดับ 38-39 บาท/ดอลลาร์สหรัฐ

แต่ไม่ได้หมายความว่าเศรษฐกิจประเทศไทยได้กลับสู่ภาวะปกติแล้ว ประเทศไทยยังจมปลักในวิกฤตการณ์ธนาคารที่ร้ายแรง อัตราดอกเบี้ยที่สูง และแนวโน้มการเติบโตระยะสั้นยังต่ำ เป็นไปได้ว่าความเจ็บปวดที่รุนแรงจะดำรงอยู่อีกอย่างน้อย 6 เดือน อาจมีการล้มละลายของธุรกิจมากขึ้น คนจะต้องออกจากงานมากขึ้น และสินค้าจะมีราคาสูงขึ้น สิ่งต่าง ๆ จะถึงจุดต่ำสุด และจากนั้นถึงจะเริ่มฟื้นตัวดีขึ้น

อย่างไรก็ตาม คนทั่วไปมองประเทศไทยไปในแง่ดีมากกว่าประเทศอื่น เช่น อินโดนีเซีย เนื่องจากประเทศไทยได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพและมีความรับผิดชอบท่ามกลางห้วงวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้น

กุญแจสำคัญคือ ความยืดหยุ่นอย่างมั่นคงของรัฐบาลปัจจุบันต่อการปฏิรูปและการเมือง ด้วยเหตุนี้รัฐบาลของนายชวน หลีกภัย จึงดูเข้มแข็งกว่าประธานาธิบดีซูฮาร์โต จึงไม่น่าแปลกใจว่าความเชื่อมั่นได้เริ่มทยอยเข้ามาในประเทศไทย

จากผลการวิเคราะห์ของสำนักงานที่ปรึกษาความเสียหายทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง (เฟิร์ค) ในฮ่องกง ระบุว่า ประเทศสิงคโปร์สามารถรับมือกับภาวะถดถอยอันเนื่องมาจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในเอเชียได้ดีกว่าประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาค

อินโดนีเซีย กำลังตกเป็นเป้าสนใจในวิกฤตการเงินและเศรษฐกิจในภูมิภาค แม้ในช่วงแรกที่เกิดวิกฤตการณ์ในไทยและมาเลเซีย อินโดนีเซียสามารถตอบสนองอย่างกระตือรือร้นต่อความถดถอย แต่ได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการดำเนินความพยายามในเวลาต่อมา

รายงานของเฟิร์คระบุว่า เสถียรภาพของอินโดนีเซียมีความสำคัญต่อภูมิภาค และความถดถอยต่อไปของสภาพเศรษฐกิจและสังคมของอินโดนีเซีย อาจบั่นทอนประเทศอื่น ๆ ที่เหลือในภูมิภาคด้วย เช่นเดียวกับการล้มครืนในตอนแรกของไทยที่ได้ส่งผลกระทบไปทั่วทั้งภูมิภาค

รวมถึงยังห่วงเกรงด้านการเมืองในอินโดนีเซียที่ยังมีความไม่แน่นอน และอาจจะส่งผลกระทบกับประเทศเพื่อนบ้านได้

อย่างไรก็ตาม แม้ไทยจะได้รับการชมเชยในการปฏิบัติตามแผนปฏิรูปของไอเอ็มเอฟเมื่อเร็ว ๆ นี้ แต่ก็เชื่อว่าไทยจะสามารถผ่านพ้นปัญหาหรือฟื้นตัวขึ้นในช่วงอนาคตอันใกล้

อนาคตอาเซียนในกำมือ “ชูฮาร์โต”

จากผลกระทบวิกฤตการณ์เศรษฐกิจในเอเชีย นอกเหนือจากเกาหลีใต้ที่ต้องได้รับความช่วยเหลือจากไอเอ็มเอฟแล้ว อินโดนีเซียก็ไม้อาจหลุดพ้น ในเดือนมกราคม 2541 อินโดนีเซียได้รับความช่วยเหลือทางการเงินจากไอเอ็มเอฟวงเงินถึง 4.3 หมื่นล้านเหรียญสหรัฐ ที่มากกว่าไทย ทั้งนี้ นายมิเชล กองเดซุส กรรมการผู้จัดการใหญ่ของไอเอ็มเอฟระบุว่า อินโดนีเซียมีความจำเป็นต้องใช้ในแผนการปฏิรูปเศรษฐกิจและระบบธนาคาร

รัฐบาลสั่งปิดธนาคารพาณิชย์ 16 แห่ง ที่มีผู้ฝากเงินกว่า 38,000 คน แ่นอนในระยะเวลาต่อมาสภาพความปั่นป่วนหรือจะเรียกว่า วิกฤต ได้เกิดขึ้นทุกหัวระแหงในอินโดนีเซีย สภาพการแย่งกันซื้อสินค้ากักตุน คนว่างงานเพิ่มจำนวนมากขึ้น และมีการปล้นร้านค้าของคนจีนในอินโดนีเซีย รวมถึงการประท้วงของบรรดาประชาชนทั้งหลาย ซึ่งแน่นอนว่าประธานาธิบดีชูฮาร์โตย่อมไม่พอใจที่มีคนขับไล่เขาและครอบครัวยุชูฮาร์โต

ในที่สุด การประกาศหยุดพักชำระหนี้ของอินโดนีเซียก็ไม่อาจหลีกเลี่ยง เพราะไม่สามารถเจรจายืดหนี้ที่ส่วนใหญ่เป็นหนี้ระยะสั้นกับธนาคารของญี่ปุ่น และสิ่งนี้เองได้เป็นจุดความวิตกต่าง ๆ นานาต่อวิกฤตการณ์ในเอเชียให้รุนแรงมากขึ้น ไม่เพียงแต่ประเทศในเอเชียที่หวาดกลัว แม้แต่สหรัฐอเมริกา และยุโรปก็ตื่นตระหนกไม่น้อย ที่สำคัญ ความน่าเชื่อถือของอินโดนีเซียได้หมดสิ้นไปทันที

ในสภาพการณ์ดังกล่าว สตีฟ แสงก์ นักเศรษฐศาสตร์อเมริกัน ได้กลายเป็นแสงเทียนให้กับประธานาธิบดีชูฮาร์โต ด้วยการเสนอให้นำระบบคณะกรรมการเงินตรา (Currency Board System : CBS) ที่ให้ผูกติดเงินสกุลรูเปียห์ไว้กับดอลลาร์ เพื่อช่วยพยุงไม่ให้ค่าเงินของเงินรูเปียห์ตกลงไป

ทันทีทันใด ทั้งไอเอ็มเอฟและสหรัฐอเมริกาต่างออกมาต่อต้านความคิดที่จะนำระบบซีบีเอสมาใช้ อย่างหนัก และไอเอ็มเอฟขู่ว่าจะตัดความช่วยเหลืออินโดนีเซีย นอกจากนี้ ผู้ว่าการธนาคารกลางของอินโดนีเซียก็ออกมาคัดค้าน ซึ่งภายหลังเขาถูกประธานาธิบดีชูฮาร์โตขับออกจากตำแหน่ง เพราะไม่เห็นดีเห็นงามไปกับเขาด้วย

การตัดสินใจไม่ยอมทำตามกรอบของไอเอ็มเอฟของประธานาธิบดีชูฮาร์โต ผู้นำวัย 76 ปีนี้ เนื่องจากแผนปฏิรูปที่เข้มงวดจะนำไปสู่ความเสียหายต่อธุรกิจของตระกูลชูฮาร์โต ไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมรถยนต์ที่ “ทอมมี” ลูกชายคนสุดท้องของเขามีหุ้นส่วนอยู่ หรือในธนาคารที่ “ตุตุต” ลูกสาวของเขาเป็นเจ้าของกิจการ

การตัดสินใจของผู้นำอินโดนีเซียไม่เพียงกระทบประเทศอินโดนีเซียเอง แต่ส่งผลกระทบในวงกว้างทั่วเอเชีย ค่าเงินในภูมิภาคดังตามเงินรูเปียห์ จนทะลุ 16,500 รูเปียห์/ดอลลาร์สหรัฐ ในช่วงปลายเดือน

มกราคม 2541 จากที่ก่อนหน้านี้ค่าเงินรูเปียห์ซื้อขายกันในระดับประมาณ 2,450 รูเปียห์/ดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งค่าเงินของอาเซียนต่างทำสถิติต่ำสุดเช่นเดียวกันในช่วงเวลานั้น

ในขณะเดียวกัน ดร.มหาเธร์ โมฮัมหมัด นายกรัฐมนตรีของมาเลเซียอดรนทนไม่ไหวต่อพฤติกรรมของประธานาธิบดีซูฮาร์โต เพราะเกรงว่าวิกฤติในอินโดนีเซียจะลามไปมาเลเซียและหลายชาติในอาเซียน รวมถึงญี่ปุ่น ต่างต้องการเห็นอินโดนีเซียเดินตามกรอบที่ไอเอ็มเอฟขีดไว้ให้

อย่างไรก็ดี ประธานาธิบดีซูฮาร์โตยังไม่ได้ตัดสินใจว่าจะทำตัวเป็นเด็กดีของไอเอ็มเอฟ ในระหว่างนั้น ข้อเสนอของประธานาธิบดีซูฮาร์โตก็เกิดขึ้นอีกว่า เขาจะใช้โปรแกรมเสริมไอเอ็มเอฟ (IMF-PLUS concept) โดยโปรแกรมนี้จะยังนำระบบซีบีเอสมารวมไว้ด้วย เพื่อหนุนค่าเงินรูเปียห์ สิ่งสำคัญของโปรแกรมนี้จะลดและปรับโครงสร้างหนี้สินต่างประเทศของภาคเอกชนและความเคลื่อนไหวในการแปรรูปรัฐวิสาหกิจครั้งใหญ่และการปฏิรูปโครงสร้างอีกหลายอย่าง

แม้อินโดนีเซียจะคัดค้านการดัดแปลงสูตรความช่วยเหลืออย่างไร ไอเอ็มเอฟก็ยืนกรานที่จะไม่ยอมผ่อนปรนเงื่อนไขกับอินโดนีเซีย และกลายเป็นสู่ความขัดแย้งระหว่างสองฝ่ายในที่สุด โดยไอเอ็มเอฟพูดว่าจะไม่ปล่อยเงินกู้งวดที่สองให้ตามที่กำหนดไว้ในกลางเดือนมีนาคม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพค่าเงินในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ขณะเดียวกัน ประธานาธิบดีซูฮาร์โตถือเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลในอินโดนีเซีย ยิ่งมั่นใจความดีด้านของเขาท่ามกลางความหนักใจของเพื่อนบ้าน หลังจากที่เขาได้กลับมารับตำแหน่งเป็นสมัยที่ 7 เมื่อการเลือกตั้งต้นเดือนมีนาคมที่ผ่านมา

สิ่งที่ไอเอ็มเอฟยังคงหนักใจกับการไม่ปฏิบัติตามกรอบที่ขีดไว้ของผู้นำอินโดนีเซีย เนื่องจากประธานาธิบดี ได้แสดงก่อนหน้านี้ว่าเขาไม่เห็นด้วยกับมาตรการที่เข้มงวดของไอเอ็มเอฟ เพราะห่วงเกรงว่าจะสร้างปัญหาทางเศรษฐกิจให้กับอินโดนีเซีย และที่สำคัญจะเป็นการทำลายอาณาจักรของซูฮาร์โต

แม้อินโดนีเซียเห็นด้วยกับการเข้าสู่ระบบการค้าเสรี แต่หากจะต้องอาศัยเงินทุนจากต่างชาติ อาจจะทำให้การพัฒนาล่าช้าหรือไม่เกิดขึ้นเลย จึงคิดว่าแนวทางการพัฒนาประเทศแบบเอเชียตะวันออกเฉียงเป็นสิ่งอินโดนีเซียต่อต้าน เพราะหากให้ไอเอ็มเอฟเข้าแทรกแซงจะทำให้ธุรกิจถูกทำลาย

ในสายตาของประเทศตะวันตกเห็นว่า อินโดนีเซียเป็นประเทศที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาคนี้ ขณะที่อินโดนีเซียมีความหวาดระแวงประเทศตะวันตกตลอดเวลา จึงไม่พอใจในการแทรกแซงจากต่างประเทศ

การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอินโดนีเซียจะมีผลกระทบต่อความมั่นคงของภูมิภาคเอเชียและภูมิภาคอเมริกาทั้งหมด สิ่งเหล่านี้ผู้นำอินโดนีเซียรู้ดีและใช้ต่อรองกับไอเอ็มเอฟได้ โดยเฉพาะการให้ผ่อนปรนเงื่อนไขที่สำคัญคือ หนี้ระยะสั้น

นอกจากนี้ การที่เป็นประเทศมุสลิม จึงได้เปรียบในการเจรจาขอความช่วยเหลือได้มากกว่าไทย โดยเฉพาะกับประเทศมาเลเซีย บรูไน สิงคโปร์ หรือประเทศในกลุ่มตะวันออกกลาง จึงทำให้อินโดนีเซียมีท่าทีแข็งกร้าวแตกต่างจากไทยโดยสิ้นเชิง

หลังการรับตำแหน่งสมัยที่ 7 ของประธานาธิบดีซูฮาร์โต ทำให้เขายิ่งมีความมั่นใจมากขึ้น การปรับเปลี่ยนนโยบายเพื่อประนีประนอมกับไอเอ็มเอฟคงยาก และเคำกลางความขัดแย้งระหว่างอินโดนีเซียและไอเอ็มเอฟได้กระตุ้นให้เกิดความกังวล ส่งผลให้เงินรูเปียห์ตกลงไปอีกครั้ง และตลาดเงินในภูมิภาคอาเซียนก็เข้าสู่ภาวะปั่นป่วนด้วย

อย่างไรก็ดี ในช่วงเวลานี้ นักลงทุนบางส่วนได้แยกแยะปัญหาในอินโดนีเซียออกจากตลาดเอเชียประเทศอื่น หลังจากในตลาดเอเชียประเทศอื่นสามารถฟื้นตัวขึ้นได้เร็วกว่าอินโดนีเซียนับตั้งแต่ช่วงต้นปี 2541

จะเรียกได้ว่า อินโดนีเซีย ถือเป็นไฟโบลสำคัญที่มีศักยภาพสูงพอที่จะสร้างความเสียหายให้กับภูมิภาคนี้ทั้งหมด อันเนื่องมาจากอินโดนีเซียไม่เคยก้มหัวให้กับวิถีทางทุนนิยมที่ยิ่งใหญ่ของอเมริกัน

ในเวลาเดียวกัน นักลงทุนเกรงว่า การประจันหน้ากันระหว่างอินโดนีเซียกับไอเอ็มเอฟจะทำให้ค่าเงินรูเปียห์ตกลงไปอีกรอบ และอาจทำให้ตลาดในภูมิภาคได้รับความเสียหายเหมือนที่เคยเกิดเมื่อปี 2540 ที่ค่าเงินยำนี้นี้พร้อมใจกันดิ่งเหว อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลานั้น นักลงทุนเริ่มแยกแยะปัญหาของอินโดนีเซียกับเอเชียอื่น

นักวิเคราะห์หลายคนมองกันว่า ประธานาธิบดีซูฮาร์โตที่ได้ขึ้นเป็นประธานาธิบดีสมัยที่ 7 อาจนำระบบคณะกรรมการเงินตรา (Currency Board System : CBS) มาใช้ ซึ่งเป็นแนวคิดที่ไอเอ็มเอฟไม่เห็นด้วยและตัดสินใจเลื่อนการจ่ายเงินกู้งวดสองให้กับอินโดนีเซีย

หากประธานาธิบดีซูฮาร์โตยังตั้งต้นที่จะใช้ระบบซีบีเอส นักวิเคราะห์ห่มองว่าอาจทำให้ออกเบียพุ่งสูงลิ่วในระยะสั้นและทำลายระบบการเงินที่บอบบางอยู่แล้วของอินโดนีเซีย และทุนสำรองเงินตราต่างประเทศระดับต่ำอาจก่อให้เกิดการเก็งกำไรค่าเงินรอบใหม่ ซึ่งอาจทำให้เงินรูเปียห์ดิ่งลงเหวอีกรอบได้ และนักวิเคราะห์ต่างยังมองว่า การอ่อนตัวอย่างรวดเร็วของเงินรูเปียห์อาจส่งผลต่อค่าเงินในเอเชีย

ความขัดแย้งรุนแรงระหว่างอินโดนีเซียกับไอเอ็มเอฟ อาจจะทำให้อินโดนีเซียต้องเผชิญกับการโดดเดี่ยวในการแก้ไขวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจก็เป็นได้

แต่แล้วในที่สุดญี่ปุ่นเองก็ทนไม่ได้กับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น เพราะไม่เป็นผลดีต่อเอเชียเลย ดังนั้น ในฐานะที่ญี่ปุ่นเป็นผู้ออกเงินทวิภาคีรายใหญ่ที่สุดในแผนการช่วยเหลืออินโดนีเซียจำนวนกว่า 4 หมื่นล้าน

ดอลลาร์สหรัฐ นายกรัฐมนตรีเรียวทาโร ฮาชิโมโตะ ได้ออกโรงกระตุ้นให้ประธานาธิบดีชูฮารุโตะให้ยึดแผนปฏิรูปของไอเอ็มเอฟ แต่ขณะเดียวกันก็ต้องการเห็นไอเอ็มเอฟช่วยยืดหยุ่นแผนปฏิรูปให้

นอกจากนี้ สหรัฐอเมริกาเองก็ต้องการให้ไอเอ็มเอฟผ่อนปรนเงื่อนไขในการปฏิรูปเศรษฐกิจให้อินโดนีเซียด้วย โดยจะสนับสนุนแนวคิดของอินโดนีเซียที่จะนำระบบซีบีเอสมาใช้ เพื่อตรึงค่าเงินรูเปียห์เข้ากับดอลลาร์สหรัฐในอัตราคงที่ เพื่อหวังให้สภาพเศรษฐกิจอินโดนีเซียแข็งแกร่งพอ และจะไม่ส่งผลกระทบต่อไปในเอเชียและภูมิภาคอื่น

ทั้ง ๆ ที่ก่อนหน้านี้ทั้งสหรัฐอเมริกาและไอเอ็มเอฟต่างยืนยันหนักแน่นว่าไม่ต้องการให้อินโดนีเซียนำระบบซีบีเอสมาใช้เพราะเศรษฐกิจยังไม่แข็งแกร่งพอ

และในเวลาต่อมา นายกองเดซุส ได้ประกาศยินยอมให้อินโดนีเซียเบิกจ่ายเงินกู้ยืมที่ 2 จำนวน 3 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ทั้งนี้ นายกองเดซุสยังหวังใจว่า อินโดนีเซียได้ระงับการใช้ระบบซีบีเอส

ขณะเดียวกัน นายกินันด์จาร์ การ์ตาซาสมิตา รัฐมนตรีระดับสูงฝ่ายเศรษฐกิจของอินโดนีเซีย ก็ตอบรับว่าอินโดนีเซียอาจจะล้มเลิกความคิดที่จะผูกติดค่าเงินรูเปียห์กับเงินดอลลาร์สหรัฐภายใต้ระบบซีบีเอส

อย่างไรก็ดี สตีฟ แองค์ นักเศรษฐศาสตร์อเมริกันเจ้าของความคิดนำระบบซีบีเอสมาใช้ กลับเรียกร้องไม่ให้อินโดนีเซียล้มเลิกการนำระบบดังกล่าวมาใช้

ผลสุดท้ายอินโดนีเซียก็ใกล้บรรลุมาตรการฟื้นฟูเศรษฐกิจฉบับใหม่กับไอเอ็มเอฟ จากการเปิดเผยของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคลังคนใหม่ของอินโดนีเซีย หลังจากความสัมพันธ์ระหว่างไอเอ็มเอฟกับอินโดนีเซียเป็นไปในทางที่ดีอีกครั้งหนึ่ง สร้างความโล่งใจให้กับประเทศเพื่อนบ้านและญี่ปุ่น รวมถึงภูมิภาคอื่น

ทั้งนี้ เพราะตลอดหนึ่งเดือนที่ผ่านมาที่อินโดนีเซียขัดข้อกับไอเอ็มเอฟ ได้ส่งผลให้ตลาดเงินในย่านอาเซียนและเอเชียดิ่งตัว แต่หลังจากประนีประนอมหันหน้าเข้าหากัน ทำให้สัญญาณที่ดีและค่าเงินในย่านอาเซียนรวมถึงเงินรูเปียห์เริ่มแข็งตัวขึ้น

มาเลเซียปฏิรูปเศรษฐกิจแบบไม่เข้าโปรแกรมไอเอ็มเอฟ

ในช่วงที่มีการโจมตีค่าเงินในเอเชียอย่างหนัก รวมไปถึงเงินริงกิต สร้างความไม่พอใจให้กับ ดร.มหาเธร์ โมฮัมหมัด นายกรัฐมนตรีมาเลเซียอย่างมาก ถึงกับออกมาด่ากลางเวทีนานาชาติ โดยเฉพาะ จอร์จ โซรอส นักลงทุนระดับโลกชาวอเมริกันเชื้อสายฮังการี ว่าเป็นปีศาจ แต่ยิ่งผู้นำมาเลเซียเดินเท้าไร ก็ไม่ได้ช่วยสถานการณ์ดีขึ้นได้ จนในที่สุดผู้นำมาเลเซียก็ต้องยอมหุบปากตัวเอง เพราะเกรงว่าคำพูดของตนจะยังเป็นปัจจัยสั่นคลอนความเชื่อมั่นมาสู่ประเทศมาเลเซียและภูมิภาคมากขึ้น

ก่อนหน้านี้ รัฐบาลมาเลเซียได้จัดงบประมาณโครงการขนาดใหญ่หลายโครงการ ล่าสุด นายอันวาร์ อัมบราฮิม รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังของมาเลเซียประกาศมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจ เมื่อ 24 มีนาคม 2541 ต่อที่ประชุมรัฐสภา โดยลดตัวเลขคาดการณ์เศรษฐกิจของมาเลเซียของปี 2541 ลงเหลือ 2-3% จาก 4-5% ที่เคยตั้งเป้าไว้ในช่วงก่อนหน้านี้ รวมถึงคาดการณ์ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ (GDP) อยู่ที่ 2-3% จาก 4-5% ที่ประกาศไปเมื่อเดือนธันวาคม 2540 และตัวเลขขาดดุลงบดุลปีสิ้นสุดในปีนี้จะลดลงเหลือประมาณ 1% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ จาก 5.1% ของปี 2540

นอกจากนี้ ยังได้แสดงความมั่นใจในการควบคุมเงินเฟ้อให้อยู่ที่ระดับ 7-8% เทียบกับปี 2540 ที่อยู่ระดับ 4% พร้อมมั่นใจแก้ไขปัญหาการว่างงานที่เพิ่มสูงขึ้น

ที่สำคัญ ยังยืนยันคงนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศแบบยืดหยุ่น รวมถึงคงระดับอัตราดอกเบี้ยสูง และเสนอให้ธนาคารกันทุนสำรองพิเศษเพื่อประกันความเสี่ยงด้านหนี้เสีย 20% พร้อมยืนยันว่า ระบบธนาคารในมาเลเซียยังดำเนินการตามปกติ

ทั้งนี้ ผู้นำมาเลเซียได้เตรียมทำการปรับโครงสร้างภาคการเงินและการธนาคารของมาเลเซีย ในขณะที่จะมีการผนวกกิจการธนาคารเพิ่มมากขึ้น เพื่อก่อตั้งเป็นสถาบันการเงินที่มีความได้เปรียบเชิงการค้าในระดับนานาชาติ และนักลงทุนต่างชาติก็จะได้รับอนุญาตให้เข้าถือหุ้นในสถาบันการเงินที่เกิดจากการผนวกกิจการ ทั้งนี้รองนายกรัฐมนตรีมาเลเซียระบุว่าจะมีจำนวน 20 สถาบันการเงินรวมกิจการภายใน 31 มีนาคมนี้

เรียกร้องอาเซียนร่วมด้วยช่วยกัน

หลังเหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างอินโดนีเซียและไอลีเอ็มเอฟผ่านไป นายลี เซียน ลุง รองนายกรัฐมนตรีสิงคโปร์ได้ออกมาเรียกร้องให้ประเทศอาเซียนตระหนักและให้ความสำคัญของการร่วมมือภายในภูมิภาคอาเซียน โดยเฉพาะในอินโดนีเซียซึ่งกำลังตกที่นั่งลำบากที่สุด เพื่อสร้างเสถียรภาพให้กับภูมิภาคอาเซียน

ล่าสุด นายโก๊ะ จก ตง นายกรัฐมนตรีของสิงคโปร์ได้เดินทางเยือนไทย และเสนอให้ผู้นำไทยร่วมกันช่วยเหลือปัญหาในอินโดนีเซีย เพราะขณะนี้ปัญหาใหญ่ที่อินโดนีเซียเผชิญคือ ความไม่เชื่อมั่นในเครดิตการค้า สิงคโปร์เสนอตัวเป็นผู้ค้ำประกันให้กับแอลซีของอินโดนีเซีย ขณะที่สหภาพยุโรป หรือสหรัฐอเมริกา ยังไม่มีทีท่าจะให้ความช่วยเหลืออย่างจริงจัง ฉะนั้น ผู้นำอาเซียนต่างรู้ดีว่าการพึ่งพาตัวเองเป็นแนวทางที่ดีที่สุดขณะนี้

ด้านธนาคารชาติของประเทศเหล่าอาเซียน เตรียมศึกษาระบบนำเงินสกุลอาเซียนใช้เป็นสกุลหลักในการค้าระหว่างประเทศอาเซียน ทั้งรัฐบาลไทย ฟิลิปปินส์ และมาเลเซีย ต่างก็มีความสนใจในแนวทาง

ดังกล่าว ขณะนี้ยังไม่มีความแน่ชัดว่าจะสามารถนำมาใช้ได้หรือไม่ และมาตรการใด ๆ ออกมา จนกว่าผลการศึกษาจะออกมา

ก่อนหน้านี้ ผู้นำมาเลเซียเสนอให้มีการนำเงินดอลลาร์สิงคโปร์มาใช้ในการค้าระหว่างประเทศอาเซียนด้วยกัน อย่างไรก็ตาม ผู้นำสิงคโปร์ยังมองว่าความเป็นไปได้ของเรื่องนี้ยังห่างไกลอยู่

ยังไม่รู้ว่า การแก้ไขวิกฤตการณ์ในเอเชีย โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศอาเซียนจะเป็นเช่นไร การยอมประนีประนอมของอินโดนีเซียกับไอบีเอ็มเอฟได้คลายความกังวลไปประหนึ่ง แต่เชื่อว่าการแก้ปัญหาจะทำให้เสร็จได้ง่าย

นักวิเคราะห์หลายรายยังมองในแง่ดีว่า เศรษฐกิจของอาเซียนและในเอเชียจะกลับมาเฟื่องฟูได้อีกครั้งหนึ่ง หลังผ่านพ้นวิกฤตการณ์เศรษฐกิจครั้งนี้ที่รุนแรงกว่าที่ผ่านมา แต่ก็เตือนว่าจุดเปราะบางของภูมิภาคนี้ยังคงอยู่ที่อินโดนีเซีย